

**TÜ LÕUNA-EESTI KEELE- JA
KULTUURIUURINGUTE KESKUS
2019–2020**

Eva Saar

LE KESKUSE TÖÖTAJAD

Eva Saar, keskuse koordinaator

Sulev Iva, lõunaeesti keele ja kultuuri lektor

LE KESKUSE NÕUKOGU LIIKMED

Paul Hagu – keskuse nõukogu esimees

Rainer Kuuba – Võru Instituudi direktor

Alli Laande – Mulgimaa esindaja

Karl Pajusalu – TÜ eesti keele ajaloo ja murrete professor

Ahto Raudoja – Seto Instituudi direktor

Heiki Valk – TÜ arheoloogia professor

Mart Velsker – TÜ eesti kirjanduse kaasprofessor

Küllli Eichenbaum – Võrumaa vaimse kultuuripärandi asjatundja

KESKUS INTERNETIS

<http://www.keel.ut.ee/et/instituudist/louna-eesti-keele-kultuuriuuringute-keskus>

KESKUSE TOETAJAD

Kultuuriministeerium Eesti Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa, Setomaa ja Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetmetest, haridusministeerium, Eesti Kultuurkapital, Emakeele Sihtasutus, SA Postimehe Fond.

KROONIKA

KULTUURISÜNDMUSED

2019

14. detsember 2018 – 1. aprill 2019

Vana-Võromaaga seotud kunstnike ühisnäitus Tartus, Jakobi 2 õppehoone IV korruse fuajees. Näitusel eksponeeriti valikut kunstiprojektis „Siin ma olõ“ osalenud Lõuna-Eesti kunstnike teostest. Näitusel osalesid kunstnikud Billeneeve, Epp Margna, Jan Tammik, Navitrolla, Tanel Tolsting, Toomas Kuusing, Piret Kullerkupp, Peeter Kaasik, Yyhely Hälvin. Näituse vahendas Tartusse Vana-Võromaa Kultuurikoda, kuraator Jana Huul.

10. aprill – 10. mai

Evar Riitsaare autoriehete ja seto ehtekunsti fotonäitus „Sõlekiri“ Tartu Ülikooli Philosophicum (Jakobi 2) IV korruse fuajees.

11. aprill

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse jututarõ külaliseks oli Urmas Kalla, kes rääkis 2019. aastal juba 20. sünnipäeva tähistanud eesti rahvamuusikatöötlaste festivalist Mooste Elohelü.

13. mai – 31. august

Joosep Sepa näitus „Mino Võromaa“ illustratsioonid“ Tartu Ülikooli Philosophicum (Jakobi 2) IV korruse fuajees.

16. mai

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse JUTUTARÕ külalisteks olid Aare Hõrn, Paul Hagu ja Rein Järvelill, kes tutvustasid uuemat setokeelset kirjandust, millest tähtsaim on setokeelne Eesti Vabariigi alusdokumentide kogumik „Eesti riigi põhikirä“.

6. detsember

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse sügisseminar „Lõuna-Eesti keeled põliskeelte aastal“ TÜ peahoone Veski auditoriumis (Ülikooli 18–139, Tartu).

Seminari avas TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituudi juhataja Renate Pajusalu, päeva modereeris Sulev Iva. Ettekannetega esinesid Karl Pajusalu („Lõunaeesti põliskeeled“), Szilárd Tóth („Tartu kirjakeel ja selle mantlipärijad: algus ja lõpp“), Evar Saar („Aia- ja mõtsapuiðst lõuna-eestläisi perekunnamin“), Sulev Iva („Vastne, rase, üsk ja nilbe: võro-eesti termini- ja sõnasegähüisi“), Kaile Kabun („Võru keelepasa laste võru keele oskus“), Maarja Hõrn ja Evelin Leima („Perimüsoppus Setomaal“), Janek Vaab („Tüükä käe, rõõmus miil – mulgid linnapoisi silme läbi“) ja Merike Tigas („Umaq lauluq“).

Seminari lõpetuseks tutvustasid Annika Pant ja Külli Eichenbaum uusi lõunaestikeelseid väljaandeid.

2020

20. veebruar

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamatu XVII–XVIII „Lõuna-Eesti sõnas ja pildis“ esitlus TÜ Philosophicumis (Jakobi 2–103, Tartu).

9. märts

Muli jututare ja Ülle Rosenbergi näituse „Ämäriгуаа luu pilte pääl“ avamine.

„Ämäriгуаа lugude“ sarja koostaja Kristi Ilves ja illustraator Ülle Rosenberg töid Mulgimaalt teadmisi sellest, mis iseäralik aeg see ämariku-aeg on ja milliseid lugusid siis Tarvastu kandis on kõneldud.

9. märts – 13. august

Ülle Rosenbergi näitus „Ämäriгуаа luu pilte pääl“ Jakobi 2 õppehoone IV korruse fuajees. Näitusel oli eksponeeritud valik Kristi Ilvese koostatud mulgikeelse jutukogu „Ämäriгуаа luu. Tarvastu“ illustatsioonidest. Näituse seadis kokku Eva Saar (Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus).

01. september – 31. oktoober

Andres Treiali fotonäitus „Mõskmisõ luuminõ“ TÜ Jakobi 2 õppehoone IV korrusel. Näituse keskmes oli suitsusaunatraditsioon kui Vana-Võromaa

elav vaimne kultuuripärand, tänapäeva inimese suhe saunapärandiga ja selle edasi andmine ning kestmine järeltulevate põlvete hulgas.

30. oktoober

Kauksi Ülle loeng „Kaasaegne lõunaeesti kirjandus“ TÜ LE keskuses.

03. november 2020 – 12. aprill 2021

Näitus „Edgar Valteri imeline pokumaailm“ Tartu Ülikooli Jakob 2 õppehoone IV korrusel.

Näitusel olid väljas suured pildid pokude rännakust Edgar Valteri radadel ja raamatu „Aastatsõõr pokudõga. Aastaring pokudega“ valmimisloost. Rännates läbi nelja aastaaja Edgar Valteri radadel Pöörismäel ja mitmel pool mujal ajaloolisel Võrumaal, on fotograaf Külli Leppik pildistanud kauneid loodusvaateid. Fotosid täiendasid Edgar Valteri originaaljoonistused pokudest ning Külli Leppiku aja kulgemisest kantud mõtisklused, mille tõlkis Urvaste kandi võru keelde Urmas Kalla.

Näituse koostas Külli Leppik. Raamatusse „Aastatsõõr pokudõga. Aastaring pokudega“ jõudnud fotodest oli näitusel väljas väike aastaring – igast aastaajast kõige iseloomulikumad ja kirkamad võtted.

Näitust vahendas Võro Instituut. Näituse tõi Eesti Rahvakultuuri Keskuse toel Tartusse TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus.

4. november

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse juhtimisel ja osalusel **ilmus „Seto eripäraste sõnade sõnaraamat“**. Koostajad Eva Saar (TÜ), Paul Hagu (TÜ), Inge Käsi (EKI), Maeve Leivo (EKI), Hanna Pook (TÜ/EKI), Karl Pajusalu (TÜ).

5. november

Võru jututarõ. Tähistasime võro keele nädalat. Jututarõ külaliseks oli ja uut vanasõnade raamatut „Võrukeelseid vanasõnu“ tutvustas Urmas Kalla.

6. november

Seto-eeesti sõnaraamatu tööühma juht Eva Saar esines Värskas konverentsil „Seto Instituut 10“ ettekandega „Seto uma? sõna? „Seto eripäraste sõnade sõnaraamatus““.

ÕPPETÖÖ

2019

12. veebruar – 16. aprill

Loengukursus „Sissejuhatus lõunaeeesti kirjandusse“, õppejõud Mart Velsker.

13. veebruar – 8. mai

Loengukursus „Setu müüdilised regilaulud: tekstid ja taustad“, õppejõud Madis Arukask.

14. veebruar – 30. mai

Loengukursus „Sissejuhatus eesti ja seto rahvausundisse“, õppejõud Heiki Valk.

15. veebruar – 26. aprill

Keelekursus „Võru keele algkursus“, õppejõud Sulev Iva.

19. märts – 21. mai

Keelekursus „Võru keele vestluskursus“, õppejõud Sulev Iva.

12.–16. august

Välitööd mulgi keele- ja kultuuriainese kogumiseks Tarvastu, Helme ja Halliste kihelkonnas.

10. september – 12. november

Loengukursus „Võru keele järgkursus“, õppejõud Sulev Iva.

13. september – 29. november

Loengukursus „Lõunaeeesti keel I“, õppejõud Sulev Iva.

19. september – 28. november

Loengukursus „Lõunaeeesti kultuurilugu“, õppejõud Nele Reimann.

25. september – 11. detsember

Loengukursus „Loengukursus Koha vaim ja mõtlemine Madis Kõivu võruainelistes teostes“, õppejõud Tiia Allas, Urmas Kalla, Evar Saar.

4. oktoober – 15. november

Loengukursus „Seto elulaad, elatusalad ja pärimuskultuur“, õppejõud Elvi Nassar.

19. oktoober

Kursuse „Koha vaim ja mõtlemine Madis Kõivu võruainelistes teostes“ õppekursioon Madis Kõivu ja tema loominguga seotud paikadesse. Ekskursiooni juhendasid kursuse külalislektorid Tiia Allas, Urmas Kalla, Eduard Parhomenko ja Evar Saar.

20. november

Täiendkoolitus „Lõunaeeesti kirjandus eesti nüüdiskirjanduse taustal“ Võrumaa Keskraamatukogus. Õppejõud Mart Velsker, osales 40 inimest.

2020

10. veebruar – 18. mai

Loengukursus „Setu keel“, õppejõud Karl Pajusalu, Paul Hagu.

14. veebruar – 24. aprill

Loengukursus „Võru keele algkursus“, õppejõud Sulev Iva.

20. veebruar – 24. aprill

Loengukursus „Lõunaeeesti folkloor“, õppejõud Paul Hagu.

17. märts – 19. mai

Loengukursus „Võru keele vestluskursus“, õppejõud Sulev Iva.

4. september – 2. oktoober

Loengukursus „Lõunaeeesti kultuurigeograafia“ Tartus, õppejõud Marju Kõivupuu ja Taavi Pae.

8. september – 10. november

Loengukursus „Sissejuhatus lõunaeeesti kirjandusse“ Tartus, õppejõud Mart Velsker.

8. september – 17. november

Loengukursus „Võru keele järgkursus“ Tartus. Õppejõud Sulev Iva.

9. september – 11. november

Loengukursus „Võru keele algkursus“ Viljandis, Viljandi kultuuriakadeemias. Õppejõud Sulev Iva.

10. september – 19. november

Loengukursus „Mulgi keel“ Viljandis, Viljandi kultuuriakadeemias. Õppejõud Kristi Ilves, Alli Laande, Karl Pajusalu.

11. september – 13. november

Loengukursus „Lõunaeesti keeled“ Tartus. õppejõud Sulev Iva.

18. september

Kursuste „Lõunaeesti kultuurigeograafia“ ja „Seto keel“ üliõpilaste õppekursioon Lõuna-Eestis (Võnnu kihelkond, Räpina kihelkond, Setomaa, Põlva kihelkond). Reisijuhtideks olid Taavi Pae ja Ahto Raudoja. Õppereisil osales 27 inimest.

Muu

LE keskuses viisid oma tööd läbi seto-eesti sõnaraamatu koostamise töörühm (2019. a 32 koosolekut, sh kahepäevane välikoosolek Setomaal Võmmorskis; 2020. a kuni viirusega seotud piirangute kehtestamiseni 10 koosolekut) ning erinevate TÜ seminaride ja teiste sündmuste korraldustoimkonnad, sh Fenno-Ugria. Keskuse ruum oli soome-ugri noorte muusikaliste kollektiivide harjutusruumiks.